

ПАМ'ЯТІ ВАЛЕНТИНА АНАТОЛІЙОВИЧА ЗМОРОВИЧА

Українську математичну науку спіткала велика втрата – 16 лютого 1994 р. помер професор кафедри вищої математики № 1 Київського політехнічного інституту (КПІ) Валентин Анатолійович Зморович. Понад 50 років віддав він плідній викладацькій та науковій діяльності в КПІ.

В. А. Зморович народився 6 вересня 1909 р. в сім'ї викладача гімназії в Києві. У 1928 р. він став студентом фізико-математичного факультету Київського інституту народної освіти, який закінчив у 1932 р. Істотний вплив на формування його як математика-вченого і педагога справили засновники Київської математичної школи — академіки АН УРСР Д. О. Граве, М. П. Кравчук, член-кореспондент АН УРСР Н. І. Ахієзер. Ще в студентські роки він за дорученням Д. О. Граве написав один з розділів оригінального підручника з аналітичної геометрії.

В 1934 р. вийшла друком перша наукова робота Валентина Анатолійовича, в 1937 р. він захистив кандидатську, а в 1950 р. — докторську дисертацію на тему „Дослідження з теорії аналітичних та узагальнених аналітичних функцій“. Через деякий час йому було присвоєно звання професора. З 1952 по 1973 р. — він завідувач кафедри вищої математики, по 1987 р. — професор кафедри вищої математики № 1 КПІ.

Лекційні курси В. А. Зморовича відзначались глибиною думки та яскравою лекторською майстерністю і викликали захоплення не тільки студентської молоді, але й професійних викладачів.

Провідна тема його досліджень — геометрична теорія аналітичних функцій. Головним об'єктом тут були спеціальні класи функцій, регулярних та однолистих у крузі, круговому кільці, необмеженій круговій області та n -зв'язних кругових областях. Теорія ґрунтувалась на побудованих Валентином Анатолійовичем узагальненнях класичних інтегральних формул Пуассона, Шварца, Ріса – Херглотца та поширеннях їх на n -зв'язні кругові області. Ці інтегральні формули з повним правом можна назвати формулами В. А. Зморовича. Після цього важливі класи аналітичних функцій набули зображення у вигляді функціоналів Стілтєса над сім'єю (або кількома сім'ями — у випадку багатозв'язних областей) неспадних функцій обмеженої варіації. Цей метод Валентин Анатолійович назвав методом структурних формул.

На базі цього методу він вивчав найважливіші якісні та кількісні характеристики конформних відображень, що їх здійснюють такі функції.

З притаманною йому винахідливістю Валентин Анатолійович побудував варіаційне числення цих функціоналів і застосував його для розв'язання такої задачі: якщо фіксовано точку з області означення функцій даного класу, то яка з них (функцій) надає певній характеристиці конформного відображення екстремального значення? Так, він знайшов екстремуми кривини ліній рівня та їхніх ортогональних траєкторій на важливих класах аналітичних функцій і вказав, на яких функціях ці екстремуми досягаються. Валентин Анатолійович використав свій метод для розв'язання багатьох інших задач. Цей метод увійшов у літературу як метод В. А. Зморовича.

Дослідження Валентина Анатолійовича стосуються також узагальнених аналітичних функцій, визначених як розв'язки еліптичних систем диференціальних рівнянь спеціального виду. Ряд його праць присвячено різним питанням математичного аналізу, зокрема теорії збіжності рядів.

Нерівності, які він одержав, дістали назву нерівностей В. А. Зморовича. Використавши одну з них, у Белградському університеті побудували ефективні квадратурні формули.

Серед науково-методичних публікацій слід відзначити книгу „Практикум з теорії означених інтегралів”, навчальні посібники для студентів, для членів студентських наукових гуртків. В цілому ним було опубліковано понад 150 праць.

З великою любов'ю В. А. Зморович виховував студентську молодь. Майже 40 років, починаючи з 1950 р., він керував науковим семінаром з теорії функцій та науково-методичним семінаром з загальних питань математики. Вони об'єднували не тільки викладачів КПІ, але й викладачів, науковців і аспірантів інших вузів Києва та України. Він спрямував деяких своїх учнів на вивчення та подальший розвиток важливих ідей та методів геометричної теорії функцій — методу смуг, екстремальної довжини та симетризації, що з успіхом і було здійснено ними. Особливого розквіту його діяльність на педагогічній ниві набула в 50 – 60 рр., коли багато його вихованців захистили докторські (Л. О. Дундученко, І. П. Митюк, П. М. Тамразов) та кандидатські (15 чоловік) дисертації, стали професорами й доцентами, керівниками математичних кафедр інших вузів.

Почуття відповідальності, людяність, порядність, принциповість завжди були притаманні Валентину Анатолійовичу. Яскравим проявом цих якостей було його ставлення до свого вчителя — академіка М. П. Кравчука, в 1938 р. безпідставно заарештованого та засудженого. Валентин Анатолійович зі своєю дружиною Р. Й. Демаховською (вона в той час була асистентом М. П. Кравчука) не приєдналися до хору засуджень опального вченого. Навпаки, вони завжди були впевнені в його невинності і не приховували своєї позиції.

Плідна творча науково-педагогічна діяльність В. А. Зморовича була відзначена двома орденами „Знак Пошани” та медалями.

Пам'ять про Валентина Анатолійовича як видатного вченого, талановитого педагога, принципову й чуйну людину збережеться у серцях усіх, хто з ним спілкувався.

*Ф. Т. Барановський, Ю. М. Березанський,
В. В. Булдігін, Ю. Л. Далецький, В. К. Дзядик,
В. О. Добровольський, В. Г. Лозовик,
Ю. О. Митропольський, А. М. Самоїленко,
І. В. Скрипник, П. М. Тамразов, Ф. П. Яремчук*